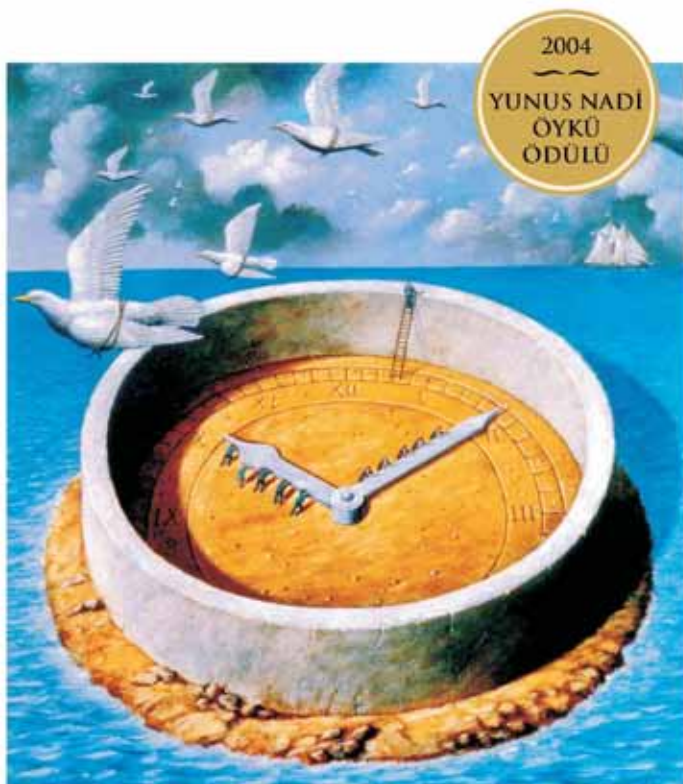

AYŞE SARISAYIN

DENİZLER
DÖRT DUVAR

ÖYKÜ

♥
CAN

4.
BASKI

Ayşe Sarısayın
DENİZLER
DÖRT DUVAR

2004 YUNUS NADİ ÖYKÜ ÖDÜLÜ

Can Yayınları: 1336

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2003

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2003

4. basım: Aralık 2011

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak Tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak Baskı: Azra Matbaası

İç Baskı ve Cilt: Ayhan Matbaası

ISBN 978-975-07-0278-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Ayşe Sarısayın
DENİZLER
DÖRT DUVAR

2004 YUNUS NADİ ÖYKÜ ÖDÜLÜ

ÖYKÜ

CAN YAYINLARI

**6AYŞE SARISAYIN'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

YORGUN ANILAR ZAMANI / *öykü*
KARAKALEM RESİMLER / *öykü*
ERDAL ÖZ / UNUTULMAZ BİR ATLI / *biyografi*

Ayşe Sarısayın, 1957'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi'nden sonra kimya mühendisliği ve işletme eğitimi gördü. Evli ve bir oğlu var. Babası Behçet Necatigil'in çeviri şiirlerini (*Yalnızlık Bir Yağmura Benzer*, Adam Yayınları, 1984) ve aile mektuplarını (*Serin Mavi*, YKY, 1999, Selma Esemem'le birlikte) yayına hazırladı. Babasına ilişkin anılarının yer aldığı *Çok Şey Yarım Hâlâ* adlı kitabı 2001 yılında (YKY) yayımlandı. *Denizler Dört Duvar* adlı ilk öykü kitabıyla 2004 Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü, *Yorgun Anılar Zamanı* ile 2005 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. Bunları *Karakalem Resimler* (2008) adlı öykü kitabı ve *Erdal Öz / Unutulmaz Bir Atlı* adlı biyografi izledi.

İÇİNDEKİLER

Denizler Dört Duvar	9
Mehru'nun Ölümü.	30
Sandık Odaları	44
Mavi Ölüm	55
Ayrılış.	64
Kırmızı Bir Düş	74
Esmе Hanım'ın Dar Kapıdan Çıkışı.	83
Yarım Kalmış Bir 'MR' Öyküsü	103
Menekşe-Mavi	117
Taze Ceviz Kokusu	130

Denizler Dört Duvar

*“Ve bırakıp gideriz,
Gitmek kurtulmaksa...”*

Behçet Necatigil

“Gidince bitecek mi bu sıkıntı, duvarları aşabilecek miyim gidince?” Salonun tam ortasında, ayakta durmuş, aynı sözleri tekrarlıyor: “Bitecek mi yani, bitecek mi?” Kahvesinden bir yudum alıyor, yüzünü buruşturuyor. İçilemeyecek kadar soğumuş! Kararsız gözlerle çevresine bakınıyor, ortalık karma-karışık. Yerlerde kitaplar, dergiler, not yığınları, masanın üzerinde sevdiği birkaç kadeh, eski bir porselen tabak. Sandalyelere gelişigüzel atılmış, bavullara konulmayı bekleyen giysiler. Bir kahve daha yapmak için mutfağa giderken, kapının önünde duran kolilerden birine takılıyor ayağı, güçlkle kenara çekerek yolu açıyor. İçindeki sıkıntı daha da büyüyor, bir ağırlık olup oturuyor yüreğine. Yarıya kadar dolu kahve ve çay fincanları birikmiş mutfak

tezgâhının üstünde. İçki isteğini bastırabilmek için sıcak bir fincan kahveye sığınmak tek çözüm! Bir sigara yakıyor, ağzının içi zehir gibi. “Sigarayı azaltmalıyım, ama şimdi değil. Başa çıkmam gereken o kadar çok şey var ki! Gittikten sonra, sırayla...” Gitmek düşüncesi aklından geçtiği anda, umutlanması gerekirken umutsuzluğa kapılıyor. Yıllar yılı karanlıkta yaşamaya alışmış, daha da ötesi, düşlerinde bile aydınlıkları unutmuşken, umutları canlandırması kolay değil. Yaşamının akışını değiştirmeye karar veren herkes gibi umuda şiddetle ihtiyacı var oysa.

Salona dönüp kâğıt yığınlarının yanına oturuyor. “Ne kadar da çok yazmışım. Kimselere anlataamadıkça, yaşadıkça ya da yaşayamadıkça, hep yazmışım. Anlatmak istediğim neydi, anlatamadıkça kırılarak, kırgınlıklarımı bu sayfalara dökerek neyi bekledim yıllar boyu? Artık hiçbir önemi kalmadı, tek gerçek, her şeyin önüne geçen sıkıntı. Boşluk duygusunu bile aşan sıkıntı.” Ortaokul yıllarında tuttuğu günlükler duruyor bir kutunun içinde. Çiçeklerle, küçük kalplerle bezeli, parlak renkli karton kapaklar. Birini alıp sayfalarını çevirmeye başlıyor, annesiyle babasının kavgalarını anlattığı satırlara takılıyor gözü. Yıllardır okumadığı halde, çok tanıdık! “Her kavgalarında dünya başıma yıkılırdı. Odama kapanır, radyoyu açardım seslerini duymak için. Duymadığım halde bilirdim neler söylediklerini. ‘Senden sonra işe başlayanlar çoktan müdür oldu, en azından şef! Ya sen ne yaptın bugüne kadar? Benim hakkım değil mi daha iyi yaşamak, o kadınlardan ne eksikim var benim?’ Hep aynı suçlamalar, aynı savunmalar... ‘Yeter artık, yeter. Bu hırs öldürecek seni. Evlendiğimizden beri bir gün rahat vermedin bana, işin gücün başka-

larıyla yarışmak. Ne olduğumu hiç saklamadım senden, evlenmeseydin öyleyse benimle!’ Ortalık yatışınca annemin yanına yaklaştırdım sessizce. ‘Ne var, ne oluyorsun!’ diye azarlardı beni. ‘Anlaşamıyoruz işte, ne yapayım! Hep susmamı istiyorsunuz, karşı çıktığım anda suçlu ben oluyorum. Babanız her zaman masum sizin gözünüzde...’ Ben daha ağzımı bile açmadan, aynı sözlerle savunmaya başlardı kendini. Aslında benim kimseyi suçladığım yoktu önceleri, evde kavga gürültü olmasını istemezdim yalnızca. Annemin hırslarının farkında değildim henüz, kendinden çok emin görünüşünün ardında yatan güvensizliğin, yaşadığı toplulukta kendine yer edinmek için babamın mesleki başarısından başka dayanacak hiçbir şey bulamadığının... Çoğullayarak konuşurdu annem, erkek kardeşim olayların dışında kaldığı halde, ‘Sizin iyiliğiniz için ben...’ ya da ‘Ben sizin yüzünüzden...’ diye başlardı söze. Belki de kardeşimle aramızda hep var olan, bizim bile farkında olmadığımız gizli dayanışmayı algılıyordu en başından beri. Kardeşim küçücük odasında kocaman bir dünya kurmuştu kendisine, evde olup bitenlerle ilgilenmezdi hiç. Odasından pek çıkmaz, sürekli denizcilikle ilgili kitaplar okur, gemi maketleri yapardı. Nasıl da hayrandım kardeşime! Ne güzel bir çocuktuk ve akıllı... Henüz ilkokuldayken bile gemilerle ilgili her şeyi biliyor gibi gelirdi bana, özellikle de yük gemilerini. Koskoca bir yük gemisini dünyanın en uzak denizlerine götürebileceğine inanırdım onun. Kardeşim okyanuslarda yol alırken, ben evin içindeydim, hayallerimde bile... Annemle babamın birbirlerine sevdalı olduklarını düşünüyordum geceleri yatağымda. Annem mutfakta yemek hazırlarken babam gidip

arkasından sarılıveriyordu ona. ‘Yapma!’ diyordu annem gülererek, ‘sen hiç uslanmayacak mısın?’ Babam kocaman, ıslak bir öpücük konduruyordu annemin yanağına ve rakısını alıp masaya otururken radyoyu açıyordu. ‘*Âşık olalı sen yâre gönül / Yanmakta yürek, pür yâre gönül*’ diye başlayan şarkıya eşlik ediyor, annemi çağırıyordu yanına: ‘Haydi güzelim, gel artık, çok yoruldu.’ Annem, odamın önünden geçerken kadehini bana doğru kaldırıyor, güzel yüzünü ışıtan bir gülümsemeyle ‘Sağlığına kızım!’ diye sesleniyordu. Şarabın yakut kırmızısında gökkuşağının tüm renkleri toplanıyor, evimizin her köşesine yansıyor küçük dünyamızı aydınlatıyorlardı. Annem, ‘Neden bensiz yapamaz bu adam, anlayamıyorum,’ diyordu, çapkınca göz kırparak ve dünyanın en mutlu kadınının yüzüyle babamın yanına gidiyordu şarkının devamına eşlik etmek üzere. ‘*Uslanmayacak hiç çaresi yok / Divâne gönül, biçâre gönül...*’ Böylesine sınırlıydı hayallerim, beni çevreleyen dört duvarın içini renklendirmek istiyordum yalnızca, ötesi yoktu.”

Ne çok günlük tutmuştu birkaç yıl içinde. Hepsi de kilitliydi, annesi okuyamasın diye. Okuldan eve erken döndüğü bir gün, onu günlüklerini okurken yakalayınca anlamıştı kilitlerin bir işe yaramadığını. Yine de annesini hiçbir şeyin durduramayacağını farkında değildi henüz. Zaman geçtikçe onun bitmek tükenmek bilmeyen merakını, kendi denetimi dışında kimseye yaşam alanı tanımayan, hoşgöründen uzak yapısını algılamaya başlamış, lise çağına geldiğinde ise onu iyice tanıdığına inanmıştı artık. Evdeki huzursuzluğun biteceğine inanmıyordu, çocukluk hayalleri bitmişti, ama etkilenmemeyi başaramıyordu bir türlü. Üniversite yıllarında ise tek bir isteği

vardı: gitmek! Kardeşi gibi, bırakıp gidivermek! O, özlediği denizlere kavuşmuştu sonunda. Liseyi güçlükle bitirdikten sonra, bir gemide iş bulmuş, uzak denizlere doğru yola çıkmıştı. Uğradığı limanlardan kartpostallar atıyordu ablasına ara sıra, yosun, alkol, tütün, en çok da yalnızlık kokuyordu yazdığı satırlar. “Sonsuzluğu aramak için yola çıkmıştım, ama sanırım sona doğru yol alıyorum,” diye yazmıştı bir keresinde, “sonsuzluk diye bir şey yokmuş. Denizler hayallerimdeki koyu maviden uzak...”

Fincandaki kahve yine buz gibi olmuş. Masanın üstüne, öbürlerinin yanına bırakıp yeni bir sigara yakıyor. Günlüklerini koliye yerleştirdikten sonra bir tomar kâğıdı gözden geçirmeye başlıyor hızlıca. Kilitli anı defterlerinin yerini kâğıtların aldığı yıllar.. “12 Aralık 1984. Geceyarısı. Salondaki küçük masanın başındayım. Elimde sigaram, içerde kocam ve çocuğum. Yalnızım.” Araya uzun süreler girmiş, bazen birkaç yıla varan. “26 Temmuz 1987. On günlük tatilden dün gece döndük. Birbirinin benzeri günler.. Yarın tatil sonrası ilk işgünü! Tatilde, işte ya da evde, değişen hiçbir şey yok aslında. Can için farklı, tatil onun için büyük değişiklik. Bense her durumda yalnızım. Akdeniz güneşi bile yetmiyor içimi ısıtmaya. En parlak mavilerin de ışığı azalıyor gitgide.” Farklı gibi görünse de birbirine çok benzeyen satırların aralarında dizeler, çoğu öğrencilik yıllarında geceler boyu okuduğu birkaç şairden belleğinde kalan şiirler. Yalnızlık, hüzün ve kırgınlıkları anlatan sözcükler. Hepsini tıkıştırıyor bir torbanın içine, koliye koyuyor. Büyük bir zarfın içinde oğlunun anaokulunda yaptığı resimler; anneler günü, yılbaşı kartları bir arada. Yüreğinde bir kıpırtı, tanımlayamadığı, ama daha çok acıya benzeyen.

Eğri büğrü çizilmiş bir kardan adam resmi mavi kartonun üzerinde, turuncu elişi kâğıdından havuç burnu, kömür siyahı gözleri, otlardan yapılmış süpürgesiyle. Gövdesine iliştirilen pamuk parçası kopmuş, yapışkan izleri siyahlaşmış. Yine hüzün! Kartlarda bile korunamayan bir kardan adamın oda da ince bir rüzgâr gibi estirdiği hüzün içini üşütüyor. Bir başka kart, kollarını alabildiğine açmış bir çocuk resmi: *“Anneciğim işte seni bu kadar çok seviyorum, dünyalardan da çok.”* Okuma yazmayı yeni öğrenmiş bir çocuğun acemi, titrek harfleri. Artık bir yetişkin olan, ailesinden yıllardır uzaklarda yaşayan oğlu. “Yüreğim öylesine bomboştu ki, Can’a duyduğum sevgiyi dizginleyememekten, onu sevgimle boğmaktan ürktüm. Anneme, babama, kocama, hiç kimseye duyamadığım, ancak çok gerilerde bir yerlerde yıllardır biriktiğini hissettiğim sevgilerin tümünü ona vererek anne bağımlısı bir çocuk yetiştirmekten korktum. Çevreme ördüğüm duvarların ardında yapayalnız yaşıyordum, Can’dan başka hiç kimse ısıtamıyordu içimi. Bu yüzden yatılı okullara gönderdim onu, ailesiyle geçireceği hafta sonlarının, evindeki yalnızlığı, kış soğuğunu algılamasına fırsat vermeyecek kadar kısa olacağını düşünerek... Benim gibi, kardeşim gibi olmasın istedim.” Oğlunun ilkokul defterlerinden biri, ilk kabıyla duruyor hâlâ, kırmızı zemin üzerinde beyaz köpek desenleri olan bir kâğıt. “Kap kâğıtlarını özenle seçtik birlikte, bir törene gider, bir ayine katılır gibi. Okul çantalarında, kalem kutularında sevdiği renkleri bir araya getirebilmek için günlerce dolaştık bazen, el ele tutuşup. Dolaşmalarımızı elimizi yakan sıcacık kestanelerle, kumların üstüne çizdiğimiz komik resimlerle neşelendirdik. Can’la birlikte yaptığım her

şeye, onun gözünde bir anlam kazandırabilmek için yüreğimi de katmaya çalıştım. Makarnaların üstüne döktüğüm soslarda, onu güldürecek desenler oluşturdum, kızarmış patateslerle köfteleri papatyalara dönüştürdüm tabaklarda. Ama yine de yüreğimdeki soğuğu gizleyemedim ondan. Gizleyebilseydim, başarırđım.” Oğlunun resimlerini toplarken karar-sız kalıyor bir an için, sonra onları da yerleştiriyor ötekilerin yanına. Canı içki istiyor şiddetle, mutfağa gidip çaydanlığı ocağın üstüne koyuyor. “Çay dem-lenene kadar dayanabilirsem, içki içmeden atlatabilirim bu geceyi de.”

Dönüp, öteberiyi toplamaya devam ediyor. Üniversite yıllarından kalma bir dergi ilişiyor gözüne. ‘Gidenlerin Ardından’¹ başlıklı yazıyı okumaya başlıyor:

— Alo, iyi akşamlar.....’le görüşebilir miyim?

— O gitti.

— Nereye gitti?

— Hiç, sadece gitti. Çok uzaklara. Her şeyi anladığından, bildiğinden gitti. Her şeyin farkına vararak gitti. Gidişin kolay olmadığı, dönüşün imkânsız olduğu yere gitti. Anlamsızlığı anladığından gitti. Tarafsızlıktan nefret ettiği için, taraf olmak, tavır almak için gitti. Savunmaktan yorulduğu için, savunmayı gereksiz bulduğu için gitti. Gittiği yeri bilerek gitti. Kırgın gitti. Başka çıkar yol bulamadığından, tek bildiği bu olduğu için gitti. Artık değiştirmek istemediğinden, buna gücü olmadığı için gitti. Tüm bunları anladığımı bildiği için, hiçbir şey söylemeden gitti. Sessizce gitti. Bir akşam yağmur yağarken gitti. Koşuşturmadan bıktığı için, yavaşça,

¹ Abra dergisi, Nisan-Mayıs 96 sayısındaki ‘Ömer’ imzalı yazıdan alıntıdır.

acele etmeden, kararlı gitti. Yüzünde bir gülümsemeyle, her şeyi arkasında bırakarak gitti. Benden başka kimsenin anlamayacağını, anlamaya çalışmayacağını, yargılayacaklarını bilerek gitti. Daha sonra yürüdü, yürüdü, arkasına bakmadan. Ve yürüdü ta ki ayaklarının altındaki düzlük bitene kadar...

— Peki ama neden?

—

Kardeşinin gidişinden sonra yazdığı bu kısa yazının, üniversitenin aylık dergisinde yayınlanması, o karanlık günlerin tek sevinci olmuştu. Şimdi, aradan neredeyse yirmi beş yıl geçtikten sonra okuduğunda da yazdıklarını hiç yabancılamıyor, aynı duyguları yaşıyor. Kardeşi, ansızın çıkıp gitmişti bir akşamüstü. Babası her zamanki koltuğunda oturmuş, gazete okuyordu. Gözlüklerinin üzerinden bakmış, “Gidersen bir daha dönemezsin,” demişti yalnızca, yerinden bile kalkmadan. Annesi ağlıyordu. “Kimin için çektim bunca sıkıntıyı ben? Sizi düşünerek katlandım her şeye, boşanmadım. Dul bir kadın nasıl yaşardı bu koca şehirde iki çocukla, herkes ne derdi? Siz hayatı kolay sanıyorsunuz, hakkımı helal etmem gidersen...” Tam kapıdan çıkmak üzereyken döndü kardeşi, “Baksana,” dedi, “gitmeme neden üzülüyorsun ki? Kendin gibi düşünmeyen herkesi düşman gördün hep. Bir düşmanın eksilmiş olur böylece.” Bir an durdu, sonra ekledi: “Sen üzülmezsin ki zaten, kızarsın ancak.” Ve ardına bakmadan uzaklaştı.

Sonrasında gözyaşlarıyla, ağıtlarla yüklü akşamüstleri, bunaltıcı geceler yaşandı aylar boyu. Kardeşinin, evin içindeyken pek de hissedilmeyen varlığının ne kadar önemli olduğunu, onun gözlerine baktığında gördüğü ifadenin bile o evi nasıl yaşanılır

kıldığını, ne çok şeyi kurtardığını o gittikten sonra anlamıştı. Annesi umarsız bir hastalığa tutulmuş gibiydi, giderek keskinleşiyor, oğlundan yediği darbeyi bir kez daha yaşamamak için baskılarını artırıyordu her geçen gün. Yaşam iyice dayanılmaz hale gelmişti, evden bir an önce ayrılmak tek kurtuluş yoluydu. Okulun bitmesine bir dönem kalmıştı yalnızca. Evden ayrılma düşüncesine annesi de katılıyordu, ama değişik koşullarda: “İyi bir izdivaç yaparak!” Adaylar bulmaya başlamıştı bile, enstitüden eski bir arkadaşının oğlu, komşulardan birinin yeğeni... Hali vakti yerinde, kızını rahat yaşatacağına inandığı, annelerinin bulduğu gelin adayıyla evlenmeyi kabullenecek kadar ‘iyi yetişmiş, mazbut aile çocukları’. Sürekli bu adaylardan söz ediyor, tanıştırmak için en olmadık zamanlarda bin bir bahane yaratıyordu. “Evlenmeden bu evden ayrılamazsın!” diye haykırıyordu her tartışmalarında. “Bizim aile yapımıza uymaz, sakın kalkışma! Fakültedeki ne idüğü belirsiz arkadaşlarından biriyle evlenmeyi falan düşünüyorsan da çıkar aklından! Pişman ederim seni, yemin ediyorum, kendimi öldürürüm. Yapmam sanma, yaparım, kendim için beklediğim hiçbir şey yok nasıl olsa!” Anlatmaya çırpınmak boşunaydı. “Evet, anne, tek istediğin benim mutluluğum, değil mi? Bırak o zaman, bildiğim gibi mutlu olayım.” Hep aynı yanıt alıyordu: “Asla razı olamam benim gibi harcanıp gitmene. Ben babanla evlenmeseydim, böyle mi olurdu hayatım? Yok kızım yok, sen çocuksun daha, doğruyu yanlış ayıracak yaşta değilsin. Ben tecrübeliyim, biliyorum.” Babası her zamanki gibi ortalarda yoktu. Emekli olmuş, tüm gününü kahvede geçiriyor, akşam yemeğine eve geldiğinde genellikle annesinin çıkardığı bir kavgayı fırsat bilip hemen kaçıyordu yeniden.

Ayşe Sarısayın, duyarlı ve nitelikli öyküleriyle son yılların en çok konuşulan yazarlarından biri.

Denizler Dört Duvar, bir ilk kitap. Ama gerçekte, öykücülüğü uzun yıllar denemiş, büyük öykücüleri okuyup özümsemiş ve sonunda yazmaya karar vermiş bir yazarla karşı karşıyayız. Ayşe Sarısayın öykülerinde, yaşamın çoğu kez ayırdına varmadığımız inceliklerini, yer yer Katharine Mansfield'i anımsatan bir duyarlılıkla, yoğun, özenli bir anlatı biçimiyle dile getiriyor ve bunu, zamanı ve hüznü kullanarak yapıyor.

Ayşe Sarısayın, bir geçmiş zaman yolcusu. Baudelaire'in, "Sanki bin yaşındayım o kadar hatıram var," dizesini çağrıştıran bir geçmiş zaman ağırlığı duyumsanıyor bu öykülerde; her şey sonunda bir belleğe dönüşüyor sanki. Gündelik yaşamın sıradanlığından yaralayıcı tragedya çıkarıyor Ayşe Sarısayın. Ve bunu pürüzsüz bir söylemle yapıyor. İçinden hüznün, zamanın ve belleğin geçtiği benzersiz öyküler...

Kapak resmi: RAFAŁ OLBIŃSKI

ISBN 978-975-07-0278-5

9 789750 702785